

SJEĆANJA JEŠUE ABINUNA

Rodjen sam u Sarajevu 1920. godine. Izučio sam brijačko-frizerski zanat i radio sam do 1941. godine u frizersko-brijačkom salonu Rafe Levija na Marindvoru. Stenovao sam u ul. Sarač-Ismaila 23, gdje me je sa porodicom uhapsila policija 25. oktobra 1941. godine, bez ikakve krivice ili presude. Odveden sam sa ocem i starijim bratom u logor Jasenovac velikim transportom, isključivo Jevreja. Tamo smo stigli 28. oktobra.

Putovali smo pod oružanom stražom u zatvorenim teretnim vagonima, iz kojih nas nisu puštali ni radi tjelesne nužde. Primili su nas u Jasenovcu vrlo loše sa batinanjem većeg broja zatočenih bez ikakvog razloga. Oduzeli su nam sve vrednije stvari, a ostavili su nam od do-nešenog samo odjeću, koju smo na sebi nosili i po jedan par veša i čarapa za presvlaku. Osim jedne porcije i kašike nisu nam dali da zadržimo ni viljušku, a kamo li bilo kakav nožić, pa ni žilet za brijanje. Razumije se, satove, prstenje i bilo koji nakit odmah su nam oduzeli, kao i sva pisma, potvrde, uvjerenja, ljekarske svjedodžbe itd. Ništa nisu dali da zadržimo, pa ni olovku i papir.

Odmah su i mene /kao i sve ostale/ odredili za vanjske poslove, koje sam pod vrlo teškim prilikama jedva mogao obavljati. Srećom, od januara 1942, bio sam premješten u zatočeničku brijačnicu, u kojoj sam radio do konca 1943. godine. Od januara 1944. do početka 1945. godine radio sam ponovo na vanjskim poslovima, a od januara 1945. radio sam ponovo u logorskoj brijačnici.

Najteži radovi i najopasnije vrijeme zatočenja bili su jesen i zima. U novembru 1941. tjerali su nas pod jakom pratnjom ustaša na sječu šume preko Save. Vukli smo balvane upregnuti kao konji. Ko to nije mogao da radi, dobijao je batine, od kojih su mnogi na radu stradali. Na dan 14. novembra 1941. godine dobar dio zatočenika je spavao na tavanским prostorijama Ciglane u Jasenovačkom logoru. Pošto je padao snijeg, rečeno je da se ujutru neće ići na posao. Nasuprot tome, tog istog jutra na tavan su uletjele bijesne ustaše sa drvenim kocima i željeznim polugama. Tukli su nas, vikali i psovali što ne idemo na posao. Tom prilikom ubijen mi je otac, a ranjen je moj stariji brat. Ja sam uspio pobjeći bez povrede.

Ne mogu se sjetiti, niti mogu opisati sve zločine i životinjske postupke, koje su ustaše skoro svakog dana u prvoj godini provodile i koliko sam tih maltretiranja na svoje oči vidio, pa i lično podnio. Činjenica je, da je te prve godine, preko zime, već bilo nestalo više od tri četvrtine zatočenika, koji su bili sa mnom dotjerani.

Pošto su ustaše trebale stručnjake i zanatlije za razne poslove, mi smo relativno bili u stanju sa svojim zanatima da sačuvamo glave nešto dulje. Ali, stradale su i zanatlije masovno zbog sitnih prekršaja, ili zamjerki, često iz osвете, ili povodom "masovnog kažnjavanja". Zloglasni zapovjednik logora Luburić je cijele 1942. godine dolazio subotom, ili nedjeljom i vršio je tzv. "čišćenje" baraka, u koje su stalno dovlačili nove zatočenike. Čišćenje se sastojalo u tome, što su vršene smotre nastupom svih logoraša iz baraka u duga dva reda. Luburić sam sa još jednim, ili dva časnika, vršio je pregled između razmaknutih redova i odvajao je iznemogle i slabije, koje su ustaški časnici odmah odvajali i odvodili na likvidaciju. Bez ikakvog popisivanja, ovi Luburićevi "osudjenici" nisu više došli u baraku. Posebni redari su dolazili i tražili stvari onih, koji nisu više bili te noći na spavanju u baraci.

U 1942. godini sam bio premješten u logor Stara Gradiška kao brijač. Te godine je vršeno i gušenje djece ciklonom u jednoj zgradi tog logora.

Ta i slična masovna ubijanja, streljanja u logorskom krugu, odvajanja male djece od majki u Gradiški radi odvođenja djece na likvidaciju, kao i grupa samih žena preko Save na zloglasnu Gradinu, bila su skoro svakodnevna. Ubijanja su vršena u svim logorima, ali najmasovnije su vršene likvidacije zatočenika u logoru Jasenovac. Tamo su često u posljednjoj godini rata transportovali zatočenike iz drugih logora na likvidiranje. Od očevidaca sam doznao za mučenje žena u Mlaki kod Jasenovca na slijedeći način: na određena mjesta su ostavljale ustaše topao kruh, a gladne, iznurene žene su ne sluteći ništa, instinktivno prilazile i uzimale taj kruh. Ustaše bi iz prikrajka u zasjedi sačekale i navaljivale su na njih, batinale ih i mučile na najgrozniji način.

Od moje rodbine stradali su u logorima oba roditelja, brat i dvije sestre. Osim ovih najbližih još mnogo stričeva, tetaka i njihove djece. Skoro niko nije ni vjerovao, da će se spasiti, a znali smo da nas čeka masovna likvidacija. Razmišljali smo početkom 1945. kako bi se moglo pobjeći iz logora. Sve je bilo žicom, u više redova, opasano visokim osmatračnicama. Niko nije mogao noću, kao ni danju, da se bilo kako izvuče iz logora.

Ja sam se spasao neposredno iz Zatočeničke bri-

jačnice vanredno sretnim slučajem. Dvadeset prvog aprila bilo nas je još samo pet brijača, od kojih smo se spasili samo ja i Jačodić Jovan, također brijač, a drugi su izginuli. Noću između 21. i 22. aprila 1945. trebalo je da ustaše likvidiraju sve zatočenike. Najprije su pobili oko osam stotina žena iz Ženskog logora Jasenovca, pa nisu više imali vremena, da muške zatočenike iz radiona likvidiraju. Kad su odveli žene, preveli su nas u Ženski logor i trebalo je da i nas pobiju iste noći. Istovremeno su minirali druge zgrade i mi smo čuli eksplozije sa svih strana. U takvom stanju mi smo se, iščekujući najgore, dogovorili, da napadnemo stražare i druge ustaše i da bježimo kako ko može. Nismo imali nikakvo oružje, svaki je uzeo po koji alat, ili drvo. Tako je ujutro oko lo sati nas oko hiljadu preostalih zatočenika napalo na kapije i bunkere. Ustaše su odasvud zapucale i logoraši su padali kao snoplje. Samo je oko šezdeset nas uspjelo, da se kroz metke rafala probije. Počeli smo bježati kud-kodji. Ja sam pobjegao preko Okučana, Klenika na Vrbovljane, gdje smo naišli na partizanske jedinice 21. srpske divizije, koje su nas prihvatile i ranjenima pružile pomoć. Uputili su nas zatim u Lipik u bolnicu, gdje smo ostali nekoliko dana da se oporavimo, a onda su nas otpremili u Zagreb. Ondje smo bili saslušani i tako smo doprinijeli otkrivanju ratnih zločinaca u logorima.

Tek u junu 1945. godine sam otišao u Sarajevo, gdje sam se kasnije zaposlio.

U Sarajevu, 30. oktobra 1971.

Ješua Abinun